

Stap 3

2 Toets / Mix: A

- 1) 1. ... ♖a5+ 2. c3 ♜xe5 (dubbele aanval: dame)
- 2) 1. ♙d5 (pen)
- 3) 1. ... ♜xh3+ (1. ... ♜xf3? 2. ♙xf3 ♜xh3+ 3. ♚g2 en twee torens hangen) 2. ♙xh3 ♜xf3+ (uitschakelen verdediging: weglommen+hout; overbelasting)
- 4) 1. ♗e1 ♜xe4 2. ♗xg2 (2. f3 ♜e2 3. ♗xg2 kan ook; niet inhaling zijn met 3. ♜c2 vanwege 3. ... ♜d1+) (dubbele aanval: paard)
- 5) 1. ♙e5 ♜ag8 (1. ... ♜g5 2. ♜xg5) 2. g4 of ineens 2. ♙xg7 (dubbele aanval: loper)
- 6) 1. ... ♗e2+ (1. ... ♗f3+? 2. ♜xf3) 2. ♚g2 ♜xd1 (aftrekaanval)
- 7) 1. ♚d6 ♚b8 2. ♜xe7 (dubbele aanval: twee stukken)
- 8) 1. ♜a6+ ♚c7 2. ♜b7# (mat in twee)
- 9) 1. ♜c5 (1. ♜a1 en 1. ♜b6 winnen minder materiaal) (dubbele aanval: dame)
- 10) 1. ♜d3+ ♚e6 2. ♜d7# (2. ♙d7+ ♚e7 3. ♙xg4 h1 ♜+) (mat in twee)
- 11) 1. d6+ ♚xd6 2. ♜xf6+ (uitschakelen verdediging: weglommen+hout)
- 12) 1. ♙xd6+ ♗xd6 2. ♜xg3 (uitschakelen verdediging: weglommen)

3 Toets / Mix: B

- 1) 1. ♜xd4 ♜xb4 2. ♜xb4 (aftrekaanval)
- 2) 1. ♜f7 (dubbele aanval: twee stukken)
- 3) 1. ♗e7+ ♚h7 2. ♜xf8 (uitschakelen verdediging: wegjagen+hout)
- 4) 1. ♗e7+ (1. ♜xb6? ♙xg6; 1. ♗e5? ♙xd4) (dubbele aanval: paard)
- 5) 1. ♜g6 ♚g8 2. ♜xa6 (dubbele aanval: dame)
- 6) 1. ♜e7 (dubbele aanval: dame)
- 7) 1. ... ♜f4 2. ♙xf4 ♙xf3+; 2. ♜xb7 ♜xb7 (aftrekaanval)
- 8) 1. ♙a4 ♜a5 2. ♙c6# (pen)
- 9) 1. ♜a3 (pen)
- 10) 1. ... ♜xa3 2. bxa3 ♜xc3 (uitschakelen verdediging: weglommen+hout; overbelasting)
- 11) 1. ♗e7+ en 2. ♜xh7# (mat in twee dankzij aftrekaanval)
- 12) 1. ... ♜xc3 en 2. ... ♜xe2; 1. ... b4? 2. ♙f1! (uitschakelen verdediging: slaan+hout)

4 Aftrek- en dubbelschaak: A

- 1) 1. ♗c6+ (materiaalwinst)
- 2) 1. ... ♙b4+ (1. ... ♙xa3 2. ♚f1; zwart staat een stuk achter) (materiaalwinst)
- 3) 1. ♜xg8+ (1. ♙xa5? ♚xg7) 1. ... ♚xg8 2. ♙xa5 (materiaalwinst)
- 4) 1. ♗d6+ (dubbelschaak is nodig: 1. ♗a5+ ♗xb3) 1. ... ♚e7 2. ♗xb7 (materiaalwinst)
- 5) 1. ♗xb6+ (1. ♗e7+ ♚h7) (materiaalwinst)
- 6) 1. ... ♙xa3+ (wint een pion) 2. ♙e2 ♙xb2 (wint een tweede pion en meer door deze dubbele aanval)
- 7) 1. ... ♜d1# (1. ... ♜c3+ 2. ♗xc4 ♜xc2 3. ♜xc2) (mat in een)
- 8) 1. ♙xd6# (1. ♙g5+? ♜f2 2. ♙h4) (mat in een)
- 9) 1. ... ♙b4# (mat in een)
- 10) 1. ... ♜e6+ (1. ... ♜f4+? 2. ♜e5; 1. ... ♜f2+? 2. ♚b1) 2. ♚c2 ♜xe4 (materiaalwinst)
- 11) 1. ♙g5+ (1. ♙xg7+ ♚xg7 2. ♜h7+? ♚xf6) 1. ... ♗xh4 2. ♜xh4# (mat in twee door tweevoudige aanval)
- 12) 1. ♜d7+ (1. ♜xd8+ ♗xc4) 1. ... ♚e8 2. ♜xc7 (materiaalwinst)

5 Aftrek- en dubbelschaak: B

- 1) 1. ♙g5+ ♚c7 (1. ... ♚e8 2. ♜d8#) 2. ♙d8# (jager erbij halen)
- 2) 1. ♗e4+ ♚h6 2. ♜g5# (vluchtveld ontnemen en mat)
- 3) 1. ... ♗c1+ (vluchtveld ontnemen) 2. ♚xc1 (2. ♚a1 ♜b1#; 2. ♚a3 ♜b3#) 2. ... ♜b1# (jagen of

lokken)

4) tekening

5) tekening

6) 1. ♖f6+ ♜h8 2. ♞h7# (helper erbij halen)

7) 1. ♙d4+ (1. ♙g1+ ♜b4 2. ♙xh2 ♚d2+) 1. ... ♜b4 2. ♙c3# (jager erbij halen)

8) 1. ♚f8+ ♜xf8 2. ♙h6# (lokken)

9) 1. ... ♖d4+ 2. ♜e1 ♖c2# (jager erbij halen)

10) 1. ... ♖f2+ (1. ... ♖xg3+? 2. ♜g1 ♖xe2+ 3. ♜f2) 2. ♜g1 ♖xh3# (jager erbij halen)

11) 1. ♞h7+ (na 1. ♞h8+ ♜f7 2. ♞h7+ ♜xf6 heeft wit onvoldoende aanvallers; 1. ♙xe6? ♞xe6+ met schaak) 1. ... ♜xh7 2. ♙xe6# (lokken en de loper bewaakt het vluchtveld g8)

12) 1. ♞h8+ (1. ♚g4+? ♙g6) 1. ... ♜xh8 2. ♚g4# (lokken)

6 Aftrek- en dubbelschaak: C

1) 1. ♞g7+ (lokken) 1. ... ♜xg7 2. ♚g6# (wit moet dubbelschaak in de stelling brengen omdat ♙c3 hangt, werkt geen aftrekschaak)

2) 1. ... ♖g3+ 2. ♜g1 ♖e2# (jager erbij halen)

3) 1. ♖f5+ ♜g6 2. ♖e7# (jager erbij halen)

4) 1. ... ♖g3+ 2. ♜xg3 (2. ♜g1 ♞h1#, jager erbij halen) 2. ... ♞h4# (lokken)

5) 1. ♞g7+ (andere pogingen falen: 1. ♚xd5 ♖hf5/♚xf2+ of 1. ♚xe6 ♖hf5) 1. ... ♜xg7 2. ♚g5# (lokken)

6) 1. ♚e8+ (1. ♙f5? b5) 1. ... ♜d7 2. ♙b5# (jagen)

7) 1. ♚h5+ ♜d4 2. ♚d6# (jagen)

8) 1. ... ♙f3+ 2. ♜f2 ♙xe4# (jagen)

9) 1. ♙b7+ ♜xb7 2. c8♞# (lokken)

10) 1. ... ♞f2+ 2. ♜xf2 ♚d1# (lokken)

11) 1. ... ♖c4+ (1. ... ♖e1+ 2. ♜d3 ♚e3+ 3. ♜c4 ontsnapt de koning) 2. ♜d3 ♖xb2# (jager erbij halen)

12) 1. ♞f5+ ♜xf5 2. ♚e6# (lokken)

7 Aanval op een gepend stuk: A

1) 1. ♙g4 ♙xg4 (anders 2. ♚xc8) 2. ♚xa8

2) 1. ♚e4

3) 1. ♖g5

4) 1. e5

5) 1. ... ♙d5 (1. ... ♙h3? 2. ♞xc6)

6) 1. ... f5 (1. ... ♚e8 2. ♞c4, maar niet 2. ♞e2 f5) (penning naar matveld)

7) 1. ♞f5 (1. ♞b3 c4; 1. ♞f2 ♚d7)

8) 1. g6

9) 1. c4 (penning naar matveld)

10) 1. ... ♙h3 (penning naar matveld)

11) 1. ... f4

12) 1. ... ♖c6 (1. ... ♖f5? 2. ♞xf5)

8 Aanval op een gepend stuk: B

1) 1. ♚ad1 (1. ♚ed1 ♜e7)

2) 1. ... ♚f2 (1. ... ♚b3? 2. ♜g2)

3) tekening

4) 1. ... ♖e4

5) 1. ♙h6 (1. ♙d4? ♚xd4)

6) tekening

7) 1. ... ♙f3

8) 1. ... ♚a7 (1. ... ♚d8? 2. ♚xd8)

9) 1. ... ♖e7

10) 1. ♙f1 (1. ♙f3? ♞c1+)

- 11) 1. g3 ♘h3 2. ♕h6#
 12) 1. ♖h6 (1. ♗g5 ♘g6)

9 Mat in twee: Toegang: A

- 1) 1. ♖xa7+ ♘xa7 2. ♚a2#
 2) 1. ... ♘g4+ 2. fxg4 ♚h3#
 3) 1. ♖xg7+ ♘xg7 2. ♚1h7#
 4) 1. ♘e6+ fxe6 2. ♚f1#
 5) 1. ♖h6+ gxh6 (1. ... ♘g8 2. ♚e8#) 2. ♚e8#
 6) 1. ♖xh6+ (1. ♚xh6+ ♘g8!) 1. ... ♕xh6 2. ♚xh6#
 7) 1. ♚xc6+ bxc6 2. ♖a6#
 8) 1. ... ♚xh2+ 2. ♘xh2 ♖h4#
 9) 1. ♕xb7+ ♘xb7 2. ♖c6#
 10) 1. ♘h5 gxh5 2. ♖xh7#
 11) 1. ♘g5+ hxg5 2. ♖h5#
 12) 1. ♚xe6+ (1. ... ♘d8 2. ♖f8#) 1. ... fxe6 2. ♖f6#

10 Mat in twee: Toegang: B

- 1) 1. ♚xh6+ gxh7 2. ♚g8#
 2) 1. ♖xh7+ ♘xh7 2. ♚h3#
 3) 1. ... ♖xa2+ 2. ♘xa2 ♚a8#
 4) 1. ♖xh7+ (1. ♘g6+? hxg6) 1. ... ♘xh7 2. ♚h2#
 5) 1. ♖g6 (1. ♖h4 h6; 1. ♘xh7 ♘f5; 1. ♕xh7 ♚e7) 1. ... hxg6 2. ♚h3#
 6) 1. ♖c8+ (1. ♘c7+ ♘b8) 1. ... ♕xc8 2. ♘c7#
 7) 1. ♖xd8+ ♘xd8 2. ♚e8#.
 8) 1. ... ♚xh2+ (1. ... ♚e1+ 2. ♘f1) 2. ♘xh2 ♚h8#
 9) 1. ♖xf5+ (1. ♖g2 ♕xc5) 1. ... exf5 2. ♚g8#
 10) 1. ♘d6+ ♕xd6 2. ♕d7#
 11) 1. ♖xa6+ (1. ... bxa6 2. ♚a8#) 1. ... ♘xa6 2. ♚a8#
 12) 1. ... ♖a3 2. bxa3 ♚b1#

11 Mat in twee: Toegang: C

- 1) 1. ♖xa6+ (1. ♕g2 ♕a7) 1. ... bxa6 2. ♕g2#
 2) 1. ♖xf7+ (1. ♕b3 ♚f8) 1. ... ♘xf7 2. ♕b3#
 3) 1. ♖xe6+ (1. ♘b5 ♖xh2+ 2. ♘xh2 hxg5+) 1. ... fxe6 2. ♕g6#
 4) 1. ... ♖xc3+ (1. ... ♖f5 2. ♕b3; 1. ... ♕a3 2. ♘b1) 2. bxc3 ♕a3#
 5) 1. ... ♖f3+ 2. gxf3 ♕h3#
 6) 1. ... ♖b1+ 2. ♘b1 ♕c4#
 7) 1. ♚xg7+ ♘xg7 2. ♖g2#
 8) 1. ... ♘f3+ 2. gxf3 ♚eg8#
 9) 1. ... ♘g4+ 2. hxg4 ♚h6#
 10) 1. ♖xh5 (1. ♕xg6 fxg6) 1. ... gxh5 2. ♕h7#
 11) 1. ... ♖xh3 2. gxh3 ♕f3#
 12) 1. ... ♖xf2+ 2. ♘xf2 ♕c5#

12 Mat in twee: Toegang: D

- 1) 1. ... ♖xh2+ 2. ♘xh2 ♕e3#
 2) 1. ♖xa7+ ♘xa7 2. ♘c5#
 3) 1. ♚xh7+ ♘xh7 2. ♖f5#
 4) 1. ♖xg7+ ♘xg7 2. ♕e7#
 5) 1. ♘xc6+ bxc6 2. ♘d7#
 6) 1. ... ♖xh2+ 2. ♘xh2 ♘f5#
 7) 1. ... ♖xa2+ 2. ♖xa2 c2#

- 8) 1. ... ♖xa2+ 2. ♜xa2 axb3#
- 9) 1. ... ♘xf2++ 2. ♜g1 ♘h3#
- 10) 1. ♙xb7+ ♜xb7 2. c8♖#
- 11) 1. ♘f6+ gxf6 2. ♘xf7#
- 12) 1. ... ♖xf2+ 2. ♜xf2 ♚e4#

13 Pionneindspel / Vierkant: A

- 1) 1. ... ♜f5; ½-½
- 2) 1. ... ♜f3 2. a4 ♜e4; ½-½
- 3) 1. ♜f4; 1-0
- 4) 1. ♜c6 ♜e7 2. ♜c7; 1-0

Natuurlijk winnen ook andere zetten. Vooral sterkere spelers en computergebruikers wijzen daarop, maar dit is Stap 3. De koningszet vereist verder geen nadenken. Twee keer afhouden en geen risico om het fout te doen. De computer deelt trots mee dat 1. b5 mat in 13 zetten is: 1. b5 Kd7 (de beste zet voor een derde stapper; het is nu zelfs mat in 11) 2. b6 (of 2. Kb6 Kc8 3. Ka7) 2. ... Kd8 en nu wint 3. Kd6 of 3. Kd5. Beide niet de meest voor de hand liggende zetten. We lopen dan vooruit op de lessen 14 en 17 over sleutelvelden. We kunnen beter op de eenvoudigste manier beginnen; hier is dat afhouden.

- 5) 1. ♜d5; 1-0
- 6) 1. ... ♜c2; 0-1
- 7) tekening
- 8) tekening
- 9) 1. ♜a6 (1. b7? ♜c7 2. ♜a6 ♜b8 en pat of pionverlies); 1-0
- 10) 1. e6 fxe6 2. c5 ♜f5 3. c6; 1-0
- 11) 1. ♜b5 ♜g6 2. ♜c6 ♜f7 3. ♜d7 1-0
- 12) 1. ... e4 2. dxe4 h5; 0-1

14 Toets / Mix: C

- 1) 1. ♜e6+ (aftrekschaak)
- 2) 1. ♜d4 (vierkant, afhouden)
- 3) 1. ... ♚h5+; 2. ... ♚h4# (mat door toegang)
- 4) 1. ... ♚d5 (1. ... ♚e3? 2. ♚d6) (aanval op een gepend stuk)
- 5) 1. ... ♙b4+ en 2. ... ♚e1# (dubbelschaak)
- 6) 1. ... ♚g4+ 2. hxg4 ♖h2#; 2. ♜h1 ♖xh3# (mat door toegang)
- 7) 1. ♚a3+ ♚xb2 2. ♚xa7 (aftrekschaak)
- 8) 1. ♜b6 ♜e7 2. ♜c7 ♜e8 3. d6 (vierkant, helpen); 1. ♜b5 is ook goed, maar vereist kennis uit les 14: 1. ... ♜e7 2. ♜c6 ♜d8 3. ♜d6 ♜c8 4. ♜e7 (sleutelvelden)
- 9) 1. ♚xa6+ ♜xa6 2. ♖a1# (mat door toegang)
- 10) 1. ♘f6+ ♜h8 2. ♚h4# (dubbelschaak)
- 11) 1. f6 (1. e6?? f6) 1. ... exf6 2. e6 (vierkant, route blokkeren)
- 12) 1. ♙e5! (1. ♖e5? ♘xd3) (aanval op een gepend stuk)

15 Toets / Mix: D

- 1) 1. ♙xe5+ ♜b6 2. ♙c7# (mat in twee dankzij dubbelschaak)
- 2) 1. ♚d4 (1. ♚e7 ♖d1+) (aanval op een gepend stuk)
- 3) 1. b4+ ♜xb4 2. ♜b2 (vierkant)
- 4) 1. ... ♘g5+ 2. hxg5 ♖h8# (mat door toegang)
- 5) 1. ♙e1+ (1. ♙xe5+? ♜b7 en ♙e5 mag niet op g3 slaan) (aftrekschaak)
- 6) 1. d4 (vierkant, afhouden)
- 7) 1. ... ♘d3+ 2. ♜b1 (2. ♜d1 ♚f1#) 2. ... ♚f1# (mat door toegang)
- 8) 1. ... ♖h7 (1. ... f5? 2. ♖h3+; 1. ... ♖g6 2. ♖h3+) (aanval op een gepend stuk)
- 9) 1. ♖xh7+ ♜xh7 2. ♚h3# (mat door toegang)
- 10) 1. ♙g2 (aanval op een gepend stuk)
- 11) 1. ♘d6+ ♜xd6 (1. ... ♜f8 2. ♚e8#) 2. ♙g3# (aftrekschaak en lokken)
- 12) 1. g3 en 2. ♜xe6 (1. ♜xe6? f4 en 2. ... e3) (koning in het vierkant houden)

16 Uitschakelen verdediging / Slaan: A

- 1) 1. ♖xh8+ en 2. ♜d8#
- 2) 1. ... ♖xh4 en 2. ... ♘f2#
- 3) 1. ♘xc7+ ♙xc7 2. ♙b5#
- 4) 1. ... ♜xd1 en 2. ... ♙f3#; Na een zet als 2. ♔g2 blijft wit een stuk achter.
- 5) 1. ♘xh7+ ♘xh7 2. ♘g6#
- 6) 1. ... ♜xd1+ 2. ♘xd1 ♖f1#
- 7) 1. ♖xd4+ en 2. b6#
- 8) 1. ♖xf6+ en 2. ♜e8#
- 9) 1. ... ♜xc4 en 2. ... ♙a3#
- 10) 1. ♖xg7+ ♘xg7 2. ♘h6#
- 11) 1. ♖xb8+ en 2. ♙xb5#
- 12) 1. ... ♖xb3 en 2. ♙c5#

17 Uitschakelen verdediging / Weglokken: A

- 1) 1. ... ♜c1+ 2. ♙xc1 ♜e1#
- 2) 1. ♜a8+ ♙xa8 2. ♜e8#
- 3) 1. ♜d8+ ♖xd8 2. ♖xc3+
- 4) 1. ... ♜xd4 2. ♘xd4? ♖xh2#
- 5) 1. ... ♘d4 2. ♘xd4+? ♜c1+
- 6) 1. ... ♖b6+ 2. ♜xb6? ♜f1#
- 7) 1. ♖h8+ ♔xh8 2. ♜xf8#
- 8) 1. ... ♜e3+ 2. fxe3 ♖g3#
- 9) 1. ♖xf6+ ♜xf6 2. ♜d8+
- 10) 1. ... ♜b1+ 2. ♙xb1 ♖f1#
- 11) tekening
- 12) tekening

18 Uitschakelen verdediging / Wegjagen: A

- 1) 1. a5
- 2) 1. ♖f7+ ♔h8 2. ♖f8#
- 3) 1. ♜g1+ ♔h8 2. ♜xf8#
- 4) 1. f5
- 5) 1. e5
- 6) 1. ♘e7+ ♔h8 2. ♜xf8#
- 7) 1. ... ♙d4+ 2. ♔h1 ♜xf1#
- 8) 1. ... ♘d4
- 9) 1. ... b5 2. ♖xc6 ♖f1+ 3. ♜xf1 ♜xf1#
- 10) 1. ... ♜e3 (1. ... ♜g8 2. ♜b3)
- 11) 1. ♙a5
- 12) 1. ♙e5 ♖b4 2. ♖xf5#

19 Verdedig tegen de dubbele aanval: A

- 1) 1. ... ♙g7
- 2) 1. ... ♜d5
- 3) 1. ... ♙f6
- 4) 1. ... ♖e6
- 5) 1. ♘g3
- 6) 1. ♘f3
- 7) 1. ... ♙b7
- 8) 1. ... ♜b6
- 9) 1. ... ♙d4!; 1. ... ♙xb2 2. ♙xg6 en 1. ... ♙d8 2. ♔h1 zijn goede verdedigingen maar winnen niets.
- 10) 1. ... ♖b8 (1. ... a5? 2. ♜c6+; 1. ... ♖d8? 2. b4#)

- 11) 1. ... ♖f7 (1. ... ♗h8? 2. ♕c4)
 12) 1. ♖c6+ (1. ♖b5+? ♗xd4 2. ♖xg5 ♕h3+) 1. ... ♗xd4 2. ♖xc8

20 Verdedig tegen de dubbele aanval: B

- 1) 1. ... ♖f6+
 2) 1. ♕g5 (dreigt 2. ♕f6#)
 3) 1. f4 ♖xd4? 2. ♖a8+
 4) 1. ♖g3 ♖xd4 2. ♖b8+
 5) 1. ♗h3+ ♗xg1+ 2. ♖xg1+
 6) 1. ... ♕f4
 7) 1. ... ♗e7 2. ♖xc5 ♗d6 3. ♕xd7 ♗xc5
 8) 1. e4 (1. e8♖? ♕c6+) 1. ... ♕xe4 2. e8♖
 9) 1. ... ♗d6 (1. ... ♗e5? 2. ♕xe4+) 2. ♕xc6 (2. ♕c5 ♗b5+ (2. ... ♗e5)) 2. ... ♗c4+
 10) 1. ♕d5 cxd5 2. ♖f1
 11) 1. ... ♗c7 (1. ... ♖xb5 2. c7; 1. ... ♖b1 2. ♗d5#)
 12) 1. ... ♕xd5 (1. ... ♖b6? 2. ♖e8+) 2. ♖e8+ (2. ♕c2 ♖b8 3. ♖xd5? ♖b6) 2. ... ♕g8

21 Dubbele aanval: Verleiding: A

- 1) 1. ... ♖e3+ (1. ... ♖g5+? 2. ♖f4 tussenplaatsen en röntgendekking) 2. ♗c2 ♖xh6
 2) 1. ♖c3+ (1. ♖d7+? ♖f7 tussenplaatsen en röntgendekking) 1. ... ♗h7 2. ♖xc7
 3) 1. ♖e4+ (1. ♖h8+? ♖b8 tussenplaatsen en dekken) 1. ... ♖b7 2. ♖xe5
 4) 1. ... ♖e5+ (1. ♖a5+? 2. b4 tussenplaatsen en dekken)
 5) 1. ♖e1 (1. ♖c6? ♖e7 weggaan en dekken) 1. ... ♖hb4 2. ♖xe6
 6) 1. ♖f3 (1. ♖e4? ♖f2+ 2. ♗h1 ♖f1+ 3. ♗h2 ♖xh3+ tegenaanval) 1. ♗e6 2. ♖a8+
 7) 1. ♖e4 (1. ♖d3 ♗f6 weggaan en dekken) 1. ... g6 2. ♖xa4
 8) 1. ♖d5+ (1. ♖b3+ ♖c4+ of 1. ♖d7 ♖c4+ tegenschaak) 1. ... ♗h8 2. ♖xb7
 9) 1. ♖d7+ (1. ♖g4+? ♖g6+ tegenschaak) 1. ... ♖f7 2. ♖xc8
 10) 1. ♖a3 (1. ♖f3? ♖d8 weggaan en dekken) 1. ... h6 2. ♖xa7
 11) 1. ... ♖f8+ (1. ♖b6+? 2. c5 (tussenplaatsen en dekken door baanruiming; pionverlies is beter dan stuk (2. ♕c2 ♖b8 3. ♖xd5? ♖b6) 2. ... verlies) 2. ♕f3 ♖xb4
 12) 1. ... ♖g6 (1. ... ♖f5? 2. ♖xf4 tegenaanval door en dankzij penning) 2. ♖e2 ♖xg5

22 Dubbele aanval: Verleiding: B

- 1) 1) 1. ♖h4+ (1. ♖c3+? ♗e5 weggaan en tussenplaatsen) 1. ... ♗g7 2. ♖xc4
 2) 1. ... ♖b8+ (1. ... ♖d2+? 2. ♗e2 weggaan en tussenplaatsen; 1. ... ♖d3 2. ♖c4) 2. ♗g2 ♖xb3
 3) 1. ... ♖c3 (1. ... ♖b6/d8? 2. ♖a1 weggaan en dekken) 2. h3 ♖xa5)
 4) 1. ♖b3+ (1. ♖d5+ ♕e6 tussenplaatsen en dekken door baanruiming) 1. ...
 5) 1. ... ♖c1+ (1. ... ♖c5+? 2. ♕f2 tegenaanval door pennen) 2. ♗f2 ♖xg5)
 6) 1. ... ♖a3+ (1. ... ♖g5+? 2. ♖d2+ tegenaanval schaak) 2. ♗b1 ♖xa6
 7) 1. ♖e5 (1. ♖d5/c5? ♗g3+ tegenaanval schaak) 1. ... ♖f8 2. ♖xa5!
 8) 1. ♖d2 (1. ♖e5? ♗b4+ tegenaanval schaak) 1. ... ♗e6 2. ♖xg5
 9) 1. ... ♖d1+ (1. ... ♖d5+? 2. ♖g2 tegenaanval door pennen) 2. ♗g2 ♖xb3
 10) 1. ... ♖h3+ (1. ... ♖g4+ 2. ♗g3 tussenplaatsen en dekken; 1. ... ♖d3 2. ♖e3 weggaan en röntgendekking) 2. ♗h1 ♖xa3
 11) 1. ... ♖d8+ (1. ... ♖d6+ 2. ♕d3 tussenplaatsen en dekken) 2. ♕d3 ♖xa5
 12) 1. ... ♖b6+ (1. ... ♖g4+? 2. ♗g2 tussenplaatsen en dekken of 2. ♗g3 indirect dekken)

23 Klein plan / Pionstructuur: A

- 1) 1. c6 bxc6 2. ♕xa6 (pionstructuur verzwakken)
 2) 1. e6 fxe6 2. ♗g5 (pionstructuur verzwakken)
 3) 1. ♕xf5 gxf5 2. ♗h4 (pionstructuur verzwakken)
 4) 1. a6 bxa6 2. ♕xc6 (pionstructuur verzwakken)
 5) tekening

- 6) tekening
- 7) 1. ♟xf6 gxf6 (een pion geven met 1. ... ♟xf6 2. ♞xc5 is beter) 2. ♞h4 (pionstructuur verzwakken)
- 8) tekening
- 9) tekening
- 10) 1. f6 (pionstructuur verzwakken)
- 11) 1. ... c6 2. ♟xc6 ♞xb2 (pionstructuur verzwakken en activiteit verhogen)
- 12) 1. ... c5 (om d4 tegen te houden)

24 Klein plan / Pionstructuur: B

- 1) 1. f5 (dubbelpion oplossen en loper enigszins activeren)
- 2) 1. e5 dxe5 2. ♞xe5 (de zwarte c-pion is zijn verdediger kwijt)
- 3) 1. ♟xf6 gxf6 2. e3 (bezorgt zwart dubbelpion; 1. ... ♞xf6 2. ♞xc7 kan niet)
- 4) 1. ... ♟xf3 2. gxf3 (bezorgt wit dubbelpion; ♟e2 moet c4 blijven dekken)
- 5) 1. ... ♟a5 (wit kan ♟xc3 niet voorkomen; 2. ♞e3? d4)
- 6) 1. ... ♞h3+ 2. ♞h1 ♞xf3 gxf3 (bezorgt wit dubbelpion)
- 7) 1. h6 (de pion stond aangevallen en de zwarte pionstructuur verslechtert; na 1. ... g6 staat de zwarte koning erg kwetsbaar)
- 8) 1. ♟d3 ♞h5 2. ♟xf6 gxf6 (bezorgt zwart dubbelpion)
- 9) 1. c5 (verzwakt de zwarte pionstructuur)
- 10) 1. ... a5 (zwart moet b4 dekken en pion c2 blijft zwak; 1. ... ♞b8 is minder, de toren heeft wel wat beters te doen; 1. ... ♞c8 2. ♞xb4 en wit is van een zwakke pion af).
- 11) 1. ... gxf6 (1. ... ♟xf6 2. ♟xf5 en wit verhindert ♟xd3) 2. ♟xf5 (2. ♟e3 ♟xd3) 2. ... fxg5
- 12) 1. ... e5 (verzwakt de witte structuur of wit moet een pion geven; 2. d5? ♞h4+)

25 Remise / Eeuwig schaak: A

- 1) 1. ♞e8+ ♞h7 2. ♞h5+ ♞g8 3. ♞e8+
- 2) 1. ♞g5+ ♞h7 2. ♞h5+ ♞g7 3. ♞g5+
- 3) 1. ... ♞f2+ 2. ♞h1 ♞f1+
- 4) tekening
- 5) tekening
- 6) 1. ♞f6+ ♞f8 2. ♞xh7+ ♞g8 3. ♞f6+
- 7) 1. ♞xg6+ fxg6 2. ♞xg6+ ♞h8 3. ♞h6+
- 8) 1. ♞f7+ ♞g8 2. ♞h6+ ♞h8 3. ♞f7+
- 9) 1. ... ♞d2+ 2. ♞b1 ♞d1+
- 10) 1. ... ♞e3+ 2. ♞g1 ♞f5+ 3. ♞f1 ♞e3+
- 11) 1. ♞h5+ gxf5 2. ♞g5+ ♞h8 3. ♞f6+
- 12) 1. ... ♞g3+ 2. ♞h2 ♞f1+ 3. ♞h1 ♞g3+

26 Remise / Pat: A

- 1) 1. ♞d4+ (1. ♞b4+? axb4) 1. ... ♞xd4 pat
- 2) 1. ♞c4 ♞xb8 pat
- 3) 1. ♞c1 ♞xc1 pat (1. ... ♞d3 2. ♞xc3+ ♞xc3 =)
- 4) 1. ... ♞h8 2. ♞xf7 pat
- 5) 1. ♞e7+ ♞xe7 pat
- 6) 1. ♞g6+ ♟xg6 pat
- 7) 1. ♞b7+ ♞xb7 pat
- 8) 1. ♞f5+ ♞xf5 pat (1. ... ♞h6 2. ♞f6+ ♞xf6 pat)
- 9) 1. ♞h4 ♞xf3 pat
- 10) 1. ♞a6! ♞xc6 pat
- 11) 1. ♞e2+ ♞xg3 pat
- 12) 1. ♞d5+ ♟xd5 pat

27 Remise / Mix: A

- 1) 1. ... ♖e5+ 2. ♗f5 ♖xd7
- 2) 1. ♙g3 ♗xg3 pat
- 3) 1. ♖h7+ ♗g8 2. ♖g7+
- 4) 1. ♖b2+ ♖c2 2. ♖xa2
- 5) 1. ♖b2 en 2. ♖xc2
- 6) 1. ♖f4+ ♗xf4 pat
- 7) 1. ... c1♖+ (1. ... c1♗? 2. ♗a2#)
- 8) 1. ... ♗e6+ 2. ♗xe6 pat
- 9) 1. ♙b6 ♗e7 2. ♙c5 ♗d8 3. ♙b6
- 10) 1. ♖f6+ ♙xf6 pat; 1. ... ♗xf6 2. ♗xb2
- 11) 1. ♖xg7+ ♗xg7 2. ♗g5+ ♗h8 3. ♗f6+
- 12) 1. ... ♙g5 2. ♗g3 ♙f4 3. ♗h4 (3. ♗f3 ♙g5) 3. ... ♙g5

28 Röntgenschaak of -aanval: A

- 1) 1. ... ♖h5+
- 2) 1. ... ♖c8
- 3) 1. ♖c8+ ♗e7 2. ♖xg8
- 4) 1. ... ♙g5
- 5) 1. ... ♙f5
- 6) 1. ♙g5+
- 7) 1. ♙d5
- 8) 1. ... ♖b4 2. ♗e2 ♖xh4
- 9) 1. ♗h8+
- 10) 1. ♗h5+
- 11) 1. ... ♙b8
- 12) 1. ♙c5+

29 Röntgenschaak of -aanval: B

- 1) tekening
- 2) tekening
- 3) 1. ♗d3+ (1. ♗d1+? ♙d2)
- 4) 1. ... ♙c8 2. ♗xd5 ♙xg4
- 5) 1. ... ♖c1+ 2. ♗e2 ♖xh1
- 6) 1. ♖e3 ♗xf4 2. ♙xh3
- 7) 1. ... ♙h5+
- 8) 1. ♗h5 ♗e7 2. ♙xd5
- 9) 1. ♗d6+ ♗f7 2. ♗xh6
- 10) 1. ♙e7
- 11) 1. ... ♖a7 2. ♗f3 ♗xd7 (2. ... ♖xd7? 3. ♖ad1)
- 12) 1. ... ♗a5+ (1. ... ♗c3+? 2. ♗d5 ♗xc8 3. ♖e7+)

30 Toets / Mix: E

- 1) 1. ♖xf6+ ♗xf6 2. ♗xh7# (uitschakelen verdediging: slaan+mat)
- 2) 1. ... ♗f5 (röntgenaanval)
- 3) 1. ♗h1 (1. ♙xc5+ ♗xc5 0-1) 1. ... ♗xf2 pat
- 4) 1. ♖g4 ♖e5 (anders ♖xg6) 2. ♖h4# (uitschakelen verdediging: wegjagen+mat)
- 5) 1. ... ♖d1+ 2. ♙f1 ♗h1#; 2. ♖f1 ♗xg2# (uitschakelen verdediging: weglokken+mat)
- 6) 1. ... ♖a1+ 2. ♗e2 ♖xg1 (röntgenschaak)
- 7) 1. ... ♖g6 (verdedig tegen dubbele aanval)
- 8) 1. ♖h4 ♖xh4 2. ♗g7#
- 9) 1. ... ♖h7 en 2. ... ♖xb7 (remise door onvoldoende materiaal)
- 10) 1. ... ♗d8+; 1. ... ♗f4+? 2. ♙e3 (dubbele aanval: dame)

- 11) 1. ♖f3; 1. ♖b7 ? ♗xd4 (dubbele aanval: dame)
 12) 1. ♕a4+ ♖d5 2. ♕b3+ (eeuwig schaak)

31 Toets / Mix: F

- 1) 1. ... ♖f8 (1. ... ♖f6? 2. ♖d5) (vierkant, afhouden voorkomen)
 2) 1. ♖xc7 ♖xc7 2. ♜e8+ (uitschakelen verdediging: weglukken+mat)
 3) 1. ♖g6+ ♖h8 2. ♖xh6+ ♖g8 (2. ... ♜h7 3. ♖xf8#) 3. ♖g6+ (eeuwig schaak)
 4) 1. ... ♗f1+ 2. ♖g1 ♖h2# (mat in twee dankzij dubbelschaak)
 5) 1. ... ♖g7 (verdedig tegen dubbele aanval)
 6) 1. ♜f3+ (röntgenaanval)
 7) 1. e4 (aanval op gepend stuk)
 8) 1. ... ♜f8 (penning)
 9) 1. ♖xc5+ ♖xc5 2. ♕a6# (uitschakelen verdediging: slaan: +mat)
 10) 1. ♖xh5 gxh5 2. ♕h7# (mat door toegang)
 11) 1. ... ♖d2 2. c8♖ ♜e2+ 3. ♖g3 ♜e3+ 4. ♖g2 ♜e2+ (eeuwig schaak)
 12) 1. ♖c5+ en 2. ♖xb4!; 2. ♖xa7? ♜e1# (dubbele aanval: dame)

32 Verdedig tegen penning: A

- 1) 1. ... c6
 2) 1. ... ♗e6 (1. ... ♗e4? 2. f3)
 3) 1. ... ♜d7 (1. ... ♜c7 2. ♜xc7)
 4) 1. ♗e2
 5) tekening
 6) 1. ... ♜xe2
 7) 1. ♕d3 (1. ♜fb2 ? ♜cb7)
 8) 1. ♕e2
 9) 1. ... ♗xf3+
 10) 1. ... ♗e6
 11) 1. ♗e2
 12) 1. ... ♖xg2+

33 Verdedig tegen penning: B

- 1) 1. ♗g5+
 2) 1. ... ♗xf3 2. ♜xc2 ♗e1+
 3) 1. ♜h1
 4) 1. ... ♗d3+; 1. ... ♗g4+? 2. ♖g3
 5) 1. ♕xf7+
 6) 1. ... ♜xd1; 1. ... ♜d4? 2. ♖e8+
 7) 1. ... ♖f6
 8) 1. ... ♜d8
 9) 1. ... ♗d3
 10) 1. ♗b4
 11) 1. ♖h5+ (1. ♖d3+? ♕e4)
 12) 1. ... ♖a8

34 Aanval op een gepend stuk: C

- 1) 1. ♜f6 (1. ♜e1? ♖f7)
 2) 1. ♕c6 (1. ♕g4 ♖e4+)
 3) 1. ♗d5 (1. ♗xa6 ♜a8)
 4) 1. ... ♖b7; (1. ... f5? 2. ♖f4)
 5) 1. ♕f3 (1. ♕f1? ♖b7+)
 6) 1. e5 (1. c5? ♕b5+)
 7) 1. ... ♜c8 (1. ... b5? 2. ♕d3)

- 8) 1. ... ♖b2 (1. ... b5 2. ♗a5)
- 9) 1. ... ♕c4 (1. ... ♕g4 2. ♕xb5+)
- 10) 1. ♖d1 (1. e5 ♕e7)
- 11) 1. ♕g7 wint de looper want 1. ... d4? 2. ♕xd4 (1. ♕d2? d4)
- 12) 1. ... ♖d2 (1. ♖d3? ♗b4; 1. ♖d1? ♗xe3; 1. e4? ♗f4)

35 Insluiten: A

- 1) 1. a4
- 2) 1. ♗e3
- 3) 1. h4
- 4) 1. ... ♖h8
- 5) 1. ... ♗h4
- 6) 1. ♗a4
- 7) 1. ... c4
- 8) 1. ♕d2
- 9) 1. e5
- 10) 1. ... ♗f6
- 11) 1. ♕e2
- 12) 1. ... ♗b8

36 Insluiten: B

- 1) 1. ... ♖a5
- 2) 1. a4
- 3) 1. e5 dxe5 2. fxe5
- 4) 1. g4
- 5) 1. ♗d2 (1. ♗a5 ♕f1; 1. e5+ ♗d7)
- 6) 1. ♗c3
- 7) 1. ♗h4
- 8) 1. ... c4
- 9) 1. ♗g3 (1. ♖ag1 gaat niet; zwart voorkomt materiaalverlies met 1. ... d5 2. ♖g3 dxe4)
- 10) 1. ♗f4
- 11) 1. ♗c4
- 12) 1. ... ♕g6

37 Insluiten: C

- 1) 1. ... c6 2. bxc6 bxc6
- 2) 1. ... g5 2. hxg5 hxg5 (2. ... ♕xg5)
- 3) 1. f4 gxf4 2. ♕xf4
- 4) 1. ... b5 2. cxb5 axb5
- 5) 1. ... ♗ac4 (of 1. ... ♗bc4) 2. ♗xc4 ♗xc4
- 6) 1. ♕d5 ♗xd5 2. ♖xd5
- 7) 1. b5 axb5 2. cxb5
- 8) 1. ♗eg5 (1. ♗fg5? ♗xe4) 1. ... hxg5 2. ♗xg5
- 9) 1. ... g5 2. hxg5 fxg5
- 10) 1. ♗fd4 (1. ♗bd4? ♗xf3+) 1. ... exd4 2. ♗xd4
- 11) tekening
- 12) 1. ♖e4 ♗xe4 2. ♖xe4

38 Pionneneindspel / Sleutelvelden aankruisen: A

- 1) a4, b4, c4
- 2) e4, f4, g4
- 3) e7, f7, g7
- 4) b3, c3, d3

- 5) c6, d6, e6
- 6) b7, b8, c8, d8, d7
- 7) f3, g3, h3
- 8) e2, f2, g2
- 9) a5, b5, c5
- 10) tekening
- 11) tekening
- 12) tekening

39 Pionneneindspel / Sleutelvelden: A

- 1) 1. ♖c6 ♗d8 2. ♖b7
- 2) 1. ♗g6 ♗g8 2. g5 ♗h8 3. ♗f7
- 3) 1. ♗g5 ♗h7 2. ♗f6
- 4) 1. ♗d6 ♗e8 2. ♗c7 (ook 2. d5 wint natuurlijk, maar minder snel)
- 5) 1. ♗b6! (1. b6? pat; 1. ♗c6 ♗a7! 2. ♗c7 ♗a8 is de uitgangstelling) 1. ... ♗b8 2. ♗a6 ♗a8 3. b6 ♗b8 4. b7
- 6) 1. c5 ♗c8 2. ♗c6 ♗b8 3. ♗d7
- 7) 1. ♗e5 ♗e7 2. ♗d5 (of eerst 2. d4) 2. ... ♗d7 3. d4
- 8) 1. ♗e6 (1. e4 ♗f8 2. e5 ♗e8 3. ♗e6) 1. ... ♗f8 2. e4 ♗e8 3. e5
- 9) 1. b3 (1. ♗b4 ♗b6 2. b3) 1. ... ♗b6 2. ♗b4 ♗a6 3. ♗c5
- 10) 1. ♗e6 ♗g7 2. f5 ♗f8 3. ♗f6
- 11) 1. g8 ♗+ ♗xg8 2. ♗g6
- 12) 1. ♗d5 ♗e7 2. ♗c6

40 Gepende stukken uitbuiten: A

- 1) 1. ♗xd7#
- 2) 1. ♗b6#
- 3) 1. ♗g8#
- 4) 1. ... ♗f1#
- 5) 1. ♗xh7#
- 6) 1. ♗b6#
- 7) 1. ♗xf5#
- 8) 1. ♗f8#
- 9) 1. ♗xe6#
- 10) 1. ♗xh7#
- 11) 1. ... ♗e1#
- 12) 1. ♗f7#

41 Gepende stukken uitbuiten: B

- 1) 1. ♗f6+ (dubbele aanval)
- 2) 1. c8 ♗ (1. ♗xd6+? ♗d7) (vrijpion verzilveren)
- 3) 1. ... ♗g3# (mat in een)
- 4) 1. ... ♗xe2+ (sla een ongedekt stuk)
- 5) 1. ♗xd5 (sla een onvoldoende gedekt stuk)
- 6) 1. ♗xe6+ (sla een ongedekt stuk)
- 7) tekening
- 8) 1. ♗f8# (mat in een)
- 9) 1. ♗xe7 (sla een ongedekt stuk)
- 10) 1. ♗xe4 (sla een onvoldoende gedekt stuk)
- 11) 1. ♗d8# (mat in een)
- 12) 1. ♗xe7 (sla een onvoldoende gedekt stuk)

42 Gepende stukken uitbuiten: C

- 1) 1. ♖c6+ (dubbele aanval)
- 2) 1. ... ♗e2+ (1. ... ♙xg2? 2. ♚xf4+; 1. ... ♗xg2 2. b5) (dubbele aanval)
- 3) 1. ♚xb4 (sla een onvoldoende gedekt stuk)
- 4) 1. ... ♗g3 (dubbele aanval)
- 5) 1. ... ♗xb7 (1. ... g4? 2. b8♙)
- 6) 1. ♙xd7 (1. ♚xd7? ♚xc2#) (sla een onvoldoende gedekt stuk)
- 7) 1. ... ♚xd3 (sla een onvoldoende gedekt stuk)
- 8) 1. ... ♙f3 (dubbele aanval)
- 9) 1. ♚e6# (mat in een)
- 10) 1. ... ♚c3 (dubbele aanval)
- 11) 1. ♚xd5+ (dubbele aanval)
- 12) 1. ♗e6 (insluiten)

43 Gepende stukken uitbuiten: D

- 1) 1. ... ♚f2+ 2. ♗h1 ♙xf3+ (uitschakelen verdediging: weggagen+hout)
- 2) 1. ♗xf6+ ♗h8 2. ♚xg5 (uitschakelen verdediging: slaan+hout)
- 3) 1. ... ♚xf3+ 2. gxf3 ♚xd5+ (uitschakelen verdediging: slaan+hout)
- 4) 1. e5+ (1. ♗xe7 ♚xe4+) 1. ... ♗xe5 2. ♗xe7 (2. ♚xe7+ ♚xe7 3. ♗xe7 g6) (uitschakelen verdediging: weglommen+hout)
- 5) 1. ♗b3+ (uitschakelen verdediging: weggagen+hout)
- 6) 1. ♗g6+ ♚xg6 2. ♚xh7# (uitschakelen verdediging: weglommen+mat)
- 7) 1. ♚1xe6 ♚xe7 2. ♚xe7 (uitschakelen verdediging: weglommen+mat)
- 8) 1. ♚a8+ ♗b8 2. ♙xb7# (2. ♚xb7#) (uitschakelen verdediging: weglommen+mat)
- 9) 1. ♗xg6+ ♗xg6 2. ♚xc6 (uitschakelen verdediging: weglommen+hout)
- 10) 1. ♚xh6+ (1. ♚xg7+? ♚xg7 2. ♚axg7+ ♗h8) 1. ... ♗xh6 2. ♚xg8 (uitschakelen verdediging: weglommen+hout)
- 11) 1. ... ♙c3 2. ♚d6 (2. ♗xc3 ♚e1#) 2. ... ♚xe2 (uitschakelen verdediging: weggagen+hout)
- 12) 1. ♚xd8+ ♙xd8 2. ♚c8# (uitschakelen verdediging: weglommen+mat)

44 Gepende stukken uitbuiten: E

- 1) 1. ♗xh6+ ♗h7 2. ♚xg5 (uitschakelen verdediging: slaan+hout)
- 2) 1. ♚xf5 ♚xf5 (1. ... ♚e7 2. ♚f8+) 2. ♚g7# (uitschakelen verdediging: weglommen+mat)
- 3) 1. ♗d6 ♙g8 (1. ... ♚e7 2. ♚xe5) 2. ♗xe8 (uitschakelen verdediging: weglommen+mat)
- 4) 1. ♚xe7+ ♚xe7 2. ♚xd5+ (uitschakelen verdediging: slaan+hout)
- 5) 1. ... ♚xf6 2. exf6 (2. ♚xf6 ♚xg2#) 2. ... ♚xg5 (uitschakelen verdediging: weglommen+mat)
- 6) 1. ... ♙xa3 2. ♗e2 ♙xb2 (uitschakelen verdediging: weglommen+hout)
- 7) 1. ... ♙xb3 2. ♚xb6 axb6 (uitschakelen verdediging: slaan+hout)
- 8) 1. ♚xe4 ♚xe4 2. ♚xd6# (uitschakelen verdediging: slaan+mat)
- 9) 1. ♗xd5 ♚xc2 (1. ... ♗xd5 2. ♚xc6) 2. ♚xc2 (uitschakelen verdediging: weglommen+hout)
- 10) 1. ♚b8+ ♚xb8 2. ♚xd7# (uitschakelen verdediging: weglommen+mat)
- 11) 1. ♙xg6+ ♗xg6 2. ♚xe6+ (uitschakelen verdediging: weglommen+hout)
- 12) 1. ... ♚f2+ 2. ♗d1 (2. ♗e1 ♚a2) 2. ... ♚xe3 (2. ... ♙xe3? 3. ♚e1) (uitschakelen verdediging: weggagen+hout)

45 Penning: Ontpennen: A

- 1) 1. ... ♚xb5 2. ♗d6+ ♙xd6 ♗xb5 (penner weglommen)
- 2) 1. ... ♙xe4 2. ♚xf6+ ♗xf6 3. ♙xe4 (penner slaan)
- 3) 1. ♚xf5 ♚xg1+ 2. ♗xg1 gxf5 (penner slaan)
- 4) 1. ♗xc5 ♗f6+ 2. ♗f5 dxc5 (staartstuk met schaak dekken)
- 5) 1. ♚xe5 ♚xd1+ 2. ♗xd1 ♙xe5 (penner slaan)
- 6) 1. ♗xf6 ♚e7+ 2. ♗d2 gxf6 (staartstuk met schaak dekken)
- 7) 1. ... ♚xe5 2. ♚c4+ ♗h8 3. ♗xe5 (staartstuk met schaak weggamen)

- 8) 1. ... ♖xb5 2. ♔d2 ♗b6 3. axb5 (staartstuk met aanval dekken)
- 9) 1. a7 ♖e1+ 2. ♕h2 ♖xa7 (staartstuk met schaak wegspelen)
- 10) 1. ... ♗xd3 2. ♗e1+ ♕f7 3. ♖xd3 (staartstuk met schaak wegspelen)
- 11) 1. ♗xd5 ♖f1+ 2. ♖xf1 exd5 (penner weglukken)
- 12) 1. ♖xe4 ♖e5 2. ♗d4 dxe4 (staartstuk met aanval dekken)

46 Penning: Ontpennen: B

- 1) 1. ♖xf6 ♔g6 (penner wegjagen)
- 2) 1. ... ♖xg3 2. ♔e3 ♗e7 3. fxc3 (penner wegjagen)
- 3) 1. ♖xb4 ♔e6+ (1. ... cxb4 2. ♖xc8) 2. g4 cxb4 (penner dekken)
- 4) 1. ... ♖c5 2. ♗b4 (staartstuk met schaak wegspelen)
- 5) 1. ... ♖e4 2. 0-0-0+ ♕e7 3. ♖xe4 (staartstuk met schaak wegspelen)
- 6) 1. ... ♔a5 2. b4 cxb4 3. ♖xd5 (penner door tussenplaatsen uitschakelen)
- 7) 1. ♔xc6 ♗c5 (tegenpenning)
- 8) 1. ♗xg4 (1. ♗xf5 ♗xf5 (1. ... ♔c5+? 2. ♗xc5)) 1. ... ♔c5+ 2. ♕h1 fxc4 (staartstuk met schaak wegspelen)
- 9) 1. ♖xc3 ♔h3+ 2. ♕g1 ♖xc3 (vluchtveld voor de koning maken)
- 10) 1. ♖xd4 ♖c2+ 2. ♕f1 ♖xd4 (staartstuk met schaak dekken)
- 11) 1. ... ♗xe4 2. ♗g5 g6 3. dxe4 (staartstuk wegspelen met dreiging)
- 12) 1. ... ♔xd4 2. ♗d2 (2. ♗d3 ♔xb2 3. ♗xd7 ♗xd7 4. ♖xd7 ♔xa1) (tegenpenning)

47 Penning / Mix: A

- 1) 1. ♗c2 (1. ♗c1? ♔xf2+) (aanval op een gepend stuk)
- 2) 1. ♔c5 (aanval op een gepend stuk dankzij penning)
- 3) 1. ♖d3 (penning naar een veld)
- 4) 1. ... ♔xg5 2. ♗xg5 ♗xg5 of 2. ♗xd8 ♔xd8 (gepend stuk is geen goede verdediger)
- 5) 1. ... ♖b3+ (tweemaal gepend stuk is geen goede verdediger)
- 6) 1. ♖f4 (penning dankzij gepend stuk is geen goede verdediger)
- 7) 1. ♖d4 (aanval op een gepend stuk dankzij penning)
- 8) 1. ... ♖h4+ (aanval op een gepend stuk dankzij penning)
- 9) tekening
- 10) 1. ♖g3 (penning dankzij gepend stuk is geen goede verdediger)
- 11) 1. ♖b7 (penning naar een veld)
- 12) 1. ♔e6 (penning dankzij gepend stuk is geen goede verdediger)

48 Verdedig tegen een dreiging: A

- 1) [♖d7] 1. 1. ... ♖d4 2. ♕f1 ♖xc1 (2. ... ♖d1+? 3. ♕e2 ♖xc1 4. ♖d7)
- 2) [♕xe2] 1. ... ♔b2 (1. ... ♖d2 2. ♔e1)
- 3) [♖b2 en g4#] 1. ♕g2 (1. b7 ♖b2)
- 4) [♖d1] 1. ... ♗e8
- 5) [♖xc1+ en ♖e1#] 1. ♖d7 ♖xc1+ 2. ♕xc1 ♖e1+ 3. ♖d1
- 6) [♗f6] 1. ... ♔d6
- 7) 1. ♔f1 (1. ♕h2 ♖g4+ 2. hxg4 ♗h4#)
- 8) [♔c3] 1. ... ♗e5
- 9) [d1♗+] 1. ♔d7+ ♕f8 2. ♔a4 b5 3. ♔b3 (3. ♔c2? ♔d3)
- 10) [♔d2; a3? ♔d6] 1. ... ♖d7
- 11) [♖d8+] 1. ... ♔d2 (1. ... b5 2. ♖f1; 1. ... ♖f8 2. ♖d8)
- 12) [♖f6] 1. ... ♖b4 2. ♖f6 ♖h4

49 Verdedig tegen een dreiging: B

- 1) 1. ♗d3 ♖xe1+ 2. ♔xe1+ ♗xe1 3. ♗f1
- 2) 1. ... ♔g5 2. ♖xg5 ♗f7
- 3) [♖g6+ en ♖h1#] 1. ... g6 (1. ... c5 2. ♖g6+ hxg6 3. ♖h1#)

- 4) [♣h2#] 1. ... ♣d2+ 2. ♣xd2 h4
- 5) [♣g8+] 1. ... ♣d7 (1. ... fxg5 2. ♣d4+; 1. ... ♣xb2 2. ♣g8+ ♣xg8 3. ♣f7#)
- 6) [♣xb7] 1. ... ♣a4 (1. ... ♣xc7 2. ♣xc7 ♣a4 3. ♣f3 0-0) 2. ♣xa4 ♣xc7
- 7) [♣xe6+ en ♣xg7#] 1. ... ♣f6 (1. ... ♣a7 2. ♣xe6+ fxe6 3. ♣xg7#)
- 8) 1. ... ♣h5 (1. ... ♣xh3 2. ♣xh4+; 1. ... ♣d7 2. ♣xh4+)
- 9) [♣g7+ en ♣g6#] 1. ... ♣g5 (1. ... c3 2. ♣g7+ ♣xg7 3. ♣g6#)
- 10) 1. ... ♣c6 (1. ... ♣xe4 2. ♣xd8+ ♣xd8 3. ♣e8#)
- 11) 1. ... ♣f4 2. ♣c2 ♣b8
- 12) [♣h2#] 1. ... ♣d5 2. cxd5 ♣xd5

50 Verdedig tegen een dreiging: C

- 1) [hxg5] 1. ♣d2 (1. ♣h4 g5 2. ♣xg5 hxg5 3. ♣xg5; 1. g4 hxg5) 1. ... ♣c7 2. ♣f4
- 2) 1. ♣e1 (1. ♣xd4? ♣xd4) 1. ... ♣xe4 2. ♣xe4 ♣d1+ 3. ♣f1
- 3) 1. ♣xf3 (1. exf3? ♣e3+)
- 4) 1. ♣c6 ♣xc6 2. ♣c4+
- 5) [♣f6] 1. ... f5 (1. ... ♣xc1? 2. ♣f6) 2. ♣f2 ♣bd4
- 6) 1. ... ♣a4 2. ♣xe8+ ♣xe8
- 7) 1. ♣e4 (1. ♣e3? ♣xd4 2. ♣g3+ ♣f8)
- 8) [♣xd7] 1. ... axb5 2. ♣a8+ ♣c7
- 9) 1. ... ♣e7 (1. ... ♣g7? 2. ♣xe6 fxe6 3. ♣f7#)
- 10) 1. ... ♣h3 (1. ... ♣xd4 2. ♣xf8+ ♣xf8 3. ♣c8#)
- 11) 1. ... ♣g3 2. ♣xh5 (2. ♣b1 ♣f4) 2. ... ♣f4
- 12) 1. ... ♣f4 (1. ... g6 2. ♣h4 ♣f5 3. ♣f6; 1. ... ♣h6 2. ♣xf7+)

51 Verdedig tegen een dreiging: D

- 1) [♣xf4 en g5] 1. ♣e2 (1. ♣g3 ♣xd4; 1. ♣d2 g5; 1. g3 ♣xh2#) De paardzet is de enige zet om de dubbele dreigingen te pareren.
- 2) [♣xd1+ en andere slagzetten met de toren met een aftrekschaak] 1. ♣b3 ♣c5 (1. ... ♣xc4+ 2. ♣xb6) 2. ♣g2
- 3) [♣b4# en ♣xa2+] 1. a3 (1. ♣c4 ♣a3+ 2. ♣a4 ♣c3+)
- 4) [♣g6] 1. ♣f8 (1. b7? ♣g6 2. ♣f8+ ♣f7; 1. ♣g8 ♣xb6 2. ♣f8 ♣h6)
- 5) [♣f2] 1. ... f5 (1. ... ♣f7 2. ♣f2) 2. ♣f2 f4
- 6) 1. ♣d2 (1. ♣xe4 ♣a2+; 1. ♣c3 ♣d5 2. ♣c1)
- 7) [♣b1] 1. ... c5 2. ♣b1 c4
- 8) [♣e7] 1. ♣aa1 (1. ♣f1 ♣e7) 1. ... ♣xb4 2. ♣xb4 ♣xb4 3. ♣a8+
- 9) 1. ... a6 (1. ... b5? 2. a6 b4 3. b3 (3. ♣c2) ; 1. ... b6 2. a6 b5 3. ♣c2) 2. ♣c2 b6 (2. ... b5)
- 10) [♣c8 of elke normale zet die de dame dekt; niet 1. ... ♣e4 2. ♣xe4 ♣xg1 3. ♣f6+] 1. ♣f1 (1. ♣d2? ♣e4 2. ♣xc5 ♣xc5) 1. ... ♣d3 (1. ... ♣e4 2. ♣xe4 ♣xg1 3. ♣d6+) 2. cxd3
- 11) [♣xf5+] 1. ... ♣e5 (1. ... ♣d7 2. ♣a4; 1. ... ♣e6 2. ♣c2) 2. ♣c2 ♣d4+
- 12) [♣xc1 of ♣xh6] 1. ♣f6 ♣xf6 2. ♣c8+ ♣g7 3. exf6+

52 Pionneneindspel / Sleutelvelden: B

- 1) 1. ... ♣c7! 2. ♣d5 ♣d7 ½-½
- 2) 1. ... ♣d8! 2. ♣c6 ♣c8 ½-½
- 3) 1. ♣c3! ♣b5 2. ♣d4
- 4) 1. e4 ♣f7 2. ♣d6
- 5) 1. ♣e4! ♣f6 2. ♣f4 ♣g6 3. ♣g4
- 6) 1. ♣e4! ♣d6 2. ♣d4
- 7) 1. ... ♣b7! 2. ♣a4 ♣a6 ½-½
- 8) 1. ... ♣c7! ½-½ (1. ... ♣c8? 2. ♣c6)
- 9) 1. ... ♣d8 2. ♣d5 ♣d7 ½-½
- 10) 1. ♣h4 ♣f6 2. ♣h5 ♣g7 3. ♣g5

- 11) 1. ♖c3 (1. ♖e3? ♖e7 ½-½) 1. ... ♖e6 2. ♖c4 ♖d6 3. ♖d4
 12) 1. ... ♖f6 2. ♖e4 ♖e6 3. ♖d4 ♖d6 4. ♖c4 ♖c6 ½-½

53 Pionneindspel / Sleutelvelden: C

- 1) 1. exd4 (1. ♖xd4? ♖d6 ½-½)
 2) tekening
 3) 1. ... ♖b8 ½-½
 4) 1. ... d3 2. cxd3 ♖b6 ½-½
 5) 1. ... c5 ½-½
 6) 1. ♖f4
 7) 1. ... d4 2. exd4 ♖f8 ½-½
 8) 1. ♖d6!
 9) 1. g5 ♖e7 2. ♖e5
 10) 1. ... f5 2. ♖e5 ♖f8; Als je per ongeluk de koning aanraakt, is er redding met 1. ... ♖e8 2. f5 ♖d7! /
 2. ♖e6 f5 ½-½
 11) 1. ... h5 2. ♖g5 h4 3. ♖xh4 ♖h6 ½-½
 12) 1. ... ♖c6 ½-½

54 Toets / Mix: G

- 1) 1. ... ♗b6 (verdedig tegen penning)
 2) 1. ... ♖f3 2. ♖e1 ♖g2 (sleutelvelden)
 3) 1. ♙g5 (insluiten)
 4) 1. ♖d4 (dubbele aanval: dame dankzij penning)
 5) 1. ... ♗g4 2. ♙xd8 ♗f2# (verdedig tegen penning)
 6) 1. ♖h2 (1. ♙f4 d2; 1. ♙d2 pat)
 7) 1. ... ♗xh4 2. ♙xd7? ♙xg2# (verdedig tegen penning)
 8) 1. b8♖+ ♖xb8 2. ♖b6; 2. b6? ♖c8 3. b7+ ♖b8 (sleutelvelden)
 9) 1. ... g5 en 2. ... ♖g6 (insluiten)
 10) 1. ♚a1 (verdedig tegen penning) 1. ... fxe4 2. ♚xa7+
 11) 1. ♗e7+ ♖h8 2. ♗g6+ (dubbele aanval: paard dankzij penning)
 12) 1. ♙d5 (insluiten)

55 Toets / Mix: H

- 1) 1. ♚h2+ ♙xh2 2. ♖h4# (uitschakelen verdediging: weglokken)
 2) 1. ... ♖d3 2. ♖b2 c4 3. ♖c1 ♖c3 (vierkant, helpen en sleutelvelden)
 3) 1. ♗g5+ (1. ♗f6+? ♗xf6) (aftrekaanval)
 4) 1. ... g4 (insluiten)
 5) 1. ♖xg7+ ♖xg7 2. ♚g5# (lokken en dubbelschaak)
 6) 1. ♚xh6+ ♙xh6 2. ♚h7# (mat in twee door toegang)
 7) 1. ♚xh7+ (mat in twee door toegang)
 8) 1. ... ♚h1+ 2. ♖xh1 ♖xf1# (uitschakelen verdediging: weglokken)
 9) 1. ♖e4+ of 1. ♖c6+ of 1. ♖g2+ (eeuwig schaak)
 10) 1. ♙f4 (röntgenaanval)
 11) 1. ♗c8+ ♖a8 2. ♗b6+ (eeuwig schaak)
 12) 1. ... ♖c4 (vierkant, afhouden)

56 Toets / Mix: I

- 1) 1. ♚xd6+ ♖e8 (1. ... ♖xd6 2. ♙f4#) 2. ♙g6# (mat in twee door dubbelschaak)
 2) 1. ♙g4+ ♖e8 2. ♙xc8 (röntgenschaak)
 3) 1. ♖d2 (verdedig tegen dubbele aanval)
 4) 1. ♙d5 (1. ♙d3 ♙c6) (aanval op gepend stuk)
 5) tekening
 6) 1. ♙d5+ ♚f7 2. ♖xe7 (aftrekaanval)

- 7) 1. ... ♖g8 2. ♖xg5 (2. e6 ♖f8) 2. ... ♖f7 (2. ... ♖g7? 3. e6 ♖g8 4. ♖g6 ♖f8 5. ♖f6 ♖e8 6. e7)
 (vierkant)
- 8) 1. ♕e5 (1. g3? ♜xh3+ 2. ♖g2 ♜g5) 1. ... ♜g6 2. ♞xh6# (aanval op gepend stuk)
- 9) 1. ♞xg4+ ♖xg4 (1. ... fxg4 2. ♞h1#) 2. ♕e2# (mat in twee door toegang)
- 10) 1. ... ♞f8 (insluiten)
- 11) 1. ... ♕g3+ 2. ♖g1 ♞e8 (aftrekschaak en mat)
- 12) 1. ♜xe6 ♞xc3 (1. ... fxe6 2. ♞xc8+) 2. ♞a8+ (aftrekaanval)